

KOLLEKTIV PRODUKSJON

- studietur rapport

skrevet av Maria Højgaard Molden
samarbeid med Mina-Matilde Håøya
Diplom høst 2018

Diplom om et produksjonssenter for tang og tare med fokus på kollektiv produksjon av lokalmat fra Sunnhordaland.

“- Vestlandet har tre fordeler: folkene, naturen og råvarene. Dette er et godt utgangspunkt for at flere vil bo her - og for verdiskapingen over tid. Råvarene kan dyrkes, og finnes både i skogen, i havet og på kontinentalsokkelen. Alt dette gir grunnlag for arbeidsplasser og bosetting også i fremtiden. At grunnlaget finnes er ikke det samme som at det automatisk blir slik. Det krever initiativ fra vestlendingene, vilje til å bruke muligheten, og det krever at vi politikere også utvikler tiltak som underbygger mulighetene. Overdreven tro på marked, store enheter og økt sentralisering er ikke veien å gå.”

Hadia Tajik, intervju med Bergens Tidene, 2015

Langs den norske kyst er det utallige tettsteder som kjemper med fraflytting og mangel på arbeidsplasser. Mange av disse kystnære tettstedene er også aktuelle for produksjon av tare. Vår strategi er å legge den nye typen industri ut i kystnære strøk. Dette kan sikre en bærekraftig bosetting i distriktene, der verdiskaping ikke bare skal knyttes til turisme og rekreasjon, men kan også skape en stabiliserende verdi for de fastboende. Dette var en forutsetningen for vår studietur over fjellet og ut i kystlandskapet.

Det friske været slo i ansiktene våre på vei ut fra nattoget. Der regn og vind ønsket oss velkommen til Vestlandet og byen med de syv fjell. Turens mål var å besøke bedrifter i ulik skala og registrere tomten og omgivelsene på Fitjar, men det var på sin plass å kjenne elementene når vi tegner diplomene i et kystnært strøk.

I dag er det ingen permanente tang og tare produksjonssentre i Norge. Det er på grunn av den korte høste og prosessering sesongen som krever mye areal. Det mange bedrifter som bruker eldre eksisterende anlegg til sambruk, som for eksempel en krabbefabrikk på Frøya. Det var et slikt anlegg vi besøkte andre dagen på studieturen. Lerøy Ocean Harvest har et oppstartsprosjekt for dyrking av tang og tare der deres stiklingsanlegg holder til i et nedlagt fiskeslakteri

på Reksteren i Tysnes kommune. For å komme til dette anlegget måtte vi ta den lokale fergen, fra Halhjem til Våge, der svelen var etterlengtet. Når det gamle fiskeslakteriet ble lagt ned, var det mange arbeidsplasser som ble flyttet ut i Bømlo kommune. Omlokalisering av hjørnesteinsbedrifter gjør at små steder blir sårbare, men også åpen for muligheter. På stiklingsanlegget, som tydelig ikke var tegnet for sin funksjon, ble vi godt mottatt av Sunniva og Ole Christian, produksjonsansvarlig og driftsleder på anlegget. De gikk iherdig gjennom alle faser fra morplanter (fruktbar tare), til sporer, indusering på tau og tilslutt utsetting av spolene på havet. Detaljene ble ikke spart og vi dro derfra med informasjonssprengt hode og lange lydopptak.

Fra Reksteren kjørte vi langs det flotte vestlandsterrenget til fergen fra Hodnanes til Jektevik på Stord. Derfra kjørte vi nordover i Fitjar kommune mens vi så de 42 vindmøllene på åskammen. Der tok vi registreringer på tomten og observerte det rolige hverdagslivet på Fitjar.

Den neste bedriften vi besøkte var i den andre enden av skalaen. Mens Lerøy har filialer over hele verden, er Teklso seaweed bestående av tre engasjerte og nevedyktige herrer lokalisert i Toftevika ytterst ute i havgapet i Sund kommune. Teklso seaweed satser på hverdagsbruk av tang og tare i kostholdet og det er viktig for de at det ikke er eksklusivt og dermed utilgjengelig for mange i hverdagen. Det siste besøket vi hadde var inne på hovedkvarteret til Lerøy. Der vi snakket med Silje Steinsund, Product manager for Lerøy Ocean Harvest. Hos henne fikk vi lære mye om alle delene av prosesseringen og utviklingen av den nye industrien.

En del av studieturen var også å oppleve og kjenne på avstandene og hvor viktig nærhet og beliggenhet er for et anlegg. Langs kysten har gjestgiveri, gode havner og transport via, båter, ferger og kronglete veier alltid vært en del av hverdagslivet. Vi tok den kjente transportåren med bergensbanen over fjellet, kjørte hovedveien E39 sørover, og tok en småbåt for å besøke de historiske gjestgiveriene i nærheten av Fitjar. Engesund, på en av øyene utenfor, har historisk vært et gjestgiveri for fiskere og transportbåter som tok den ytre led. Havnen etter var i Bekkjarkvikk i øyrike Austevoll kommune, som fremdeles er et velfungerende gjestgiveri i sin trygge havn. Vi besøkte den sistnevnte der restauranten fokuserer på lokale råvarer fra distriktet.

I løpet av våre dager i kystområdet i Sunnhordland lærte vi hva som er en god og effektiv dyrknings- og prosesseringsmetode av tang og tare. En vesentlig del i den nye industrien, og på produksjonssentrene, er at de burde være tilpasset produksjonslinjen til råvaren og der sambruk kan være et middel for å gjøre det realiserbart. Studiene våre av Fitjar gjorde at vi integrerte prosjektet vårt i en større strategi som omhandler hele sentrum og opprustning av havnefronten.

Været klarnet opp i løpet av studieturen og vi dro godt informert tilbake over fjellet til storbyen.